

Г. А. Колосова,

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», м. Київ

ТЕКСТОТВОРЧІ ФУНКЦІЇ ТОПОНІМІВ ТА ЕТНОНІМІВ У МЕМУАРАХ ВІНСТОНА ЧЕРЧИЛЛЯ «MY EARLY LIFE»

У статті показані основні текстотворчі функції окремих груп власних назв в мемуарах Вінстона Черчилля «My early life». В центрі уваги автора знаходяться групи топонімів та етнонімів, що складають значну частину внутрішнього текстового ономастикону мемуарного твору.

Ключові слова: мемуари, оніми, топоніми, етноніми, текстотворчі функції.

В статье показаны основные текстообразующие функции отдельных групп имен собственных в мемуарах Винстона Черчилля «My early life». В центре внимания находятся группы топонимов и этнонимов, которые составляют значительную часть внутреннего текстового ономастикона мемуарного текста.

Ключевые слова: мемуари, онимы, топонимы, этнонимы, текстообразующие функции.

This article shows text creation functions of separate groups of proper names in the Winston Churchill's memoir «My early life». The author concentrates her attention on the groups of toponyms and ethnonyms, which are significant part of inner text onomastics in memoirs.

Key words: memoir, proper names, toponyms, ethnonyms, text creation functions.

Постановка проблеми. Дослідження текстотворчих функцій різних типів онімів в мемуарах не є можливим без вирішення питання про те, чи здатна будь-яка власна назва (далі ВН) передавати інформацію про носія власного імені, ставати мікротемотою або бути складовою мікротемоти, описувати або бути елементом опису певної ситуації та створювати певний образ в мемуарному творі.

При виділенні внутрішнього текстового ономастикону в мемуарах В. Черчилля «My early life», було підраховано, що найчисельнішою групою ВН є топоніми, які налічують 1164 одиниць. Однією з найбільш розповсюджених та важливих для змісту груп в творі є також етноніми (291 одиниця). Тому, виділення специфічних текстотворчих функцій топонімів та етнонімів зумовлюють **актуальність** даного дослідження. **Метою** нашої статті є опис функцій текстотворення топонімів та етнонімів в мемуарному творі. **Об'єктом** дослідження є виділення специфічних функцій творення тексту власними іменами, а **предметом** виступають власне оніми в творі «My early life».

Потенціально, топонім може виконувати такі функції, як розкриття фізичного місця (положення) носія даного оніма в світі, його роль в загальносвітовому масштабі та роль в житті автора, вплив місця-носія ВН на життя автора та його сприйняття реальності. Також, такий онім може ставати мікротемотою або частиною мікротемоти фрагменту твору, впливати на опис ситуації, створювати певний фон сприйняття ситуації адресатом.

Для прикладу візьмемо наступний фрагмент з мемуарів В. Черчилля «My early life»: «*In April there occurred in South Africa an event which seems to me when I look back over my map of life to be a fountain of ill. Lord Salisbury had been returned the summer before with a Conservative majority of 150. He looked forward to a reign limited only by the Septennial Act. He set before himself as his main task the wiping out of Mr. Gladstone's disgrace in the Soudan when General Gordon was murdered, and of his surrender in South Africa after our defeat at Majuba Hill. He proceeded upon both these courses with slow, sure steps and with the utmost cautiousness. He carefully fostered peace in Europe, and kept everything as quiet as possible at home. When Russian expansion in the Far East threatened the interests of Britain and the life of Japan, he was not above beating a retreat. He allowed the British China Fleet to be ordered out of Port Arthur by the Russians. He put up with the mockery which the Liberal Opposition of those days somewhat incongruously directed upon his pusillanimity. When the Olney Note about Venezuela virtually an ultimatum arrived from the United States, he sent the soft answer which turned away wrath. He confined his purposes to the British Empire. He kept the board clear for the Soudan and the Transvaal.*» [1].

В даному фрагменті налічується 13 топонімів, які належать до підгрупи хоронімів (адміністративних та природних): South Africa, Soudan, Majuba Hill, Europe, Far East, Britain, Japan, Venezuela, Transvaal. Дані ВН виконують наступні функції:

1) Розкриття фізичного місця (положення) носія даного оніма в світі. Будь-який з виділених топонімів має конкретне місцеположення, що вказує не лише на світове розташування носія оніма, але і розкриває географію подій даного фрагменту. Таким чином відбувається ніби «фізичний» опис теми певної частини твору, яка намагається концептуально розкрити задумку автора щодо передачі більш достовірної інформації та створює картину, яку буде легше сприймати адресатові через наявність фонових знань про дані географічні об'єкти.

2) Виконання своєї концептуальної ролі в загальносвітовому масштабі та в масштабі життя автора. Перша частина даної функції впливає з попередньої ідеї про розкриття місця топоніма в світі, проте має розглядатись в безпосередньому зв'язку з життям автора. Таким чином створюється антиномія «топонім в світі – топонім в житті автора». Зважаючи на те, що мікротемотою даного фрагменту виступає особа Лорда Солсбері, йде опис певного періоду його життя, сучасником та учасником якого був Вінстон Черчилль. Отже, подається, наприклад, топонім Britain, що розкриває свою концептуальну роль у світовому масштабі як конкретно існуючий географічний об'єкт, що є водночас і адміністративним, і природним хоронімом. Паралельно з цим топонім Britain має безпосереднє відношення до Лорда Солсбері, який власне був прем'єр-міністром Британії, та Вінстона Черчилля, який був сучасником Лорда та знав його особисто. В даному фрагменті твору подається інформація про політику Британії часів правління Лорда Солсбері. Розкривається наступна антиномія «Брита-

нія як географічний об'єкт – Британія як політичний об'єкт». Географічним даний об'єкт є в загальносвітовому масштабі, при наявності фонових знань адресата про носія цього власного імені. Політичним такий об'єкт є з точки зору життя автора та його сучасників, адже показуються конкретні дії конкретних осіб на створення політики даного оніму, а саме Британії.

3) Вплив місця-носія ВН на життя автора та його сприйняття реальності. Оними даного фрагменту мають безпосередній вплив на життя автора, відображаючи географію або його місце перебування, або місце дислокації його сучасників, в нашому випадку, Лорда Солсбері. Тобто, певні враження від перебування автора та його сучасників в даній локації, пережиті там події, вплив на такі місця (мова про політику Британії по відношенню до названих носіїв власного імені) формують сприйняття Вінстоном Черчиллем дані географічні точки.

4) Виконання функції мікротеми або частини мікротеми фрагменту твору – продукування власного вербального гнізда. Мікротемою даного фрагменту твору виступає політика Лорда Солсбері за певний період часу. Всі топоніми виконують функцію будівного матеріалу даної мікротеми, тобто виступають в ролі частин мікротеми. Іншими словами, топоніми стають так званими нанoelementами даного фрагменту.

Однією з найбільших за чисельністю груп виступають етніми (які позначають будь-який етнос або етнічну спільність), що налічують 291 одиницю. Найчастотнішим етнімом є Voers (субетнічна група Бури) – 154 одиниці. Даний пласт ВН представляє собою чисельний, а отже і концептуально важливий для передачі інформації блок онімів.

Етнімом, теоретично, може виконувати такі функції, як розкриття географічного положення носія власного імені або його географічне походження; потенціальну роль в глобальній та регіональній політиці, або історії; вплив носія етніма на життя автора та його розуміння реальності; вплив на сприйняття загальної картини того, що описується, адресатом. Як і раніше, онім може ставати мікротемою або частиною мікротеми фрагменту мемуарів, створюючи фон додаткової інформації для адресата.

Для більш детального практичного опису текстотворчих функцій етнімів, розглянемо наступний невеликий фрагмент мемуарів: *«I have no doubt that the Romans planned the time-table of their days far better than we do... The Latins are wiser and closer to Nature in their way of living than the Anglo-Saxons or Teutons. But they dwell in superior climates.»* [1]. Можна розкрити такі функції етнімів:

1) Рокриття географічного положення носія власного імені або його географічне походження. З великою ймовірністю, мова може йти про римлян, Romans, географічним положенням яких є власне Аппенінський півострів, а отже, і походження дані етніми мають саме з цього географічного об'єкту. Географічні дані створюють певну фонову інформацію для адресата та дають більш чітке уявлення, про кого саме йде мова у фрагменті.

2) Роль етніма в глобальній / регіональній політиці та історії. Власне історичний та політичний вплив римлян є загальновідомим. В даному уривку показано лише розпорядок дня римлян. Тобто, політична та історична ролі проявляються лише через додаткові знання читача. Через цей текст, фонову інформацію не передається, тим самим, дана текстотворча функція може або проявляється підсвідомо (через знання адресата), або не проявляється взагалі (якщо адресат не має необхідних знань). Таким чином, роль в глобальній або регіональній політиці та історії розкриває ще одну функцію етніма – вплив оніма на сприйняття адресатом картини того, що відбувається у фрагменті.

3) Вплив етніма на життя автора та його розуміння реальності. В даному випадку подається порівняння життя римлян з англосаксами та тевтонцями, що дає уявлення про те, що автор має безпосереднє відношення до останніх (можливе походження автора з англосаксів або тевтонців). Таким чином, письменник має безпосереднє уявлення про устрій життя англосаксів або тевтонців, порівнюючи його з життям римлян.

4) Етнімом як мікротема або частина мікротеми, що продукує власне вербальне гніздо. В даному фрагменті можна налічити 4 етніми. Не зважаючи на невелику кількість онімів, представлених в цьому уривку, мікротема формується саме навколо етнімів. В даному випадку це ВН Romans, що має лінію розкриття Romans – Latins. Також, для формування мікротеми використовуються ВН, що несуть додаткову інформацію, а саме Anglo-Saxons та Teutons. Не дивлячись на другорядність останніх етнімів, вони надають базис для формування антонімії Romans / Latins – Anglo-Saxons, Teutons, що допомагає сформулювати основну ідею фрагменту: опис розпорядку дня римлян на контрасті за англосаксами та тевтонцями.

Отже, через фрагмент мемуарів Вінстона Черчилля «My early life» ми спробували виділити основні текстотворчі функції топонімів та етнімів. Однією з функцій стало визначення положення об'єкта-носія географічної назви в світі. Топонім показав свою концептуальну роль в загальносвітовому масштабі та в масштабі життя автора. Етніми, які також є однією з найчисельніших груп ВН в мемуарах, у конкретному фрагменті тексту здатні розкривати своє географічне положення або географічне походження. Етнімом може відображати свою роль в глобальній / регіональній політиці та історії. Такий онім здатен впливати на сприйняття адресатом інформації, поданої у фрагменті мемуарів. Топоніми та етніми через текст показують вплив носія власного імені на життя автора та його розуміння реальності. Однією з основних текстотворчих функцій таких онімів є їх здатність виступати в ролі мікротеми або частини мікротеми фрагменту мемуарів.

Література:

1. Churchill Winston S. My early life: a Roving Commission / Churchill Winston S. – NY : Charles Scribner's Sons, 1930. – 434 p.